

Бібліотечна інновація в практику роботи бібліотек

Бібліотечна інновація – це оригінальна, нестандартна ідея, методика, проект, які виходять за межі існуючих канонів і традиційних форм і відображають новий підхід до змісту і організації бібліотечного обслуговування, до технології управління бібліотекою. У більш загальному значенні – це будь-яка нетривіальна, часом «шалена» ідея, що виходить за межі звичних норм і візрів, якщо вона відповідає очікуванням населення.

Залишмо теоретичні суперечки фахівцям, а самі чітко усвідомимо: інновації стали невід’ємною частиною бібліотечного життя. Вони допомагають бібліотекам стати конкурентоздатними, запроваджувати нові бібліотечні послуги, формувати позитивний імідж в суспільстві і конкретній громаді.

Особливого імпульсу інноваційному розвитку бібліотечних закладів надав проект “Бібліоміст”. Участь у конкурсі та отримання сучасного технічного обладнання дало змогу багатьом бібліотекам запровадити ряд важливих ініціатив, спрямованих на реальне покращення життя людей.

Інновації стрімко вриваються в наше бібліотечне життя, а їх розмаїття вражає – продуктивні, сервісні, техніко-технологічні, організаційні, соціально-економічні... Намітилися нові тенденції в організації бібліотечного простору, соціокультурній, маркетинговій, фандрейзинговій діяльності закладів. При цьому наголошуємо, що інновації бувають реальні та удавані (псевдоновації). Критерієм значущості бібліотечних інновацій стають кінцеві змістовні зміни, поява нових напрямів у діяльності установ. Реальні слугують дійсному підвищенню якості бібліотечного сервісу, а псевдоновації проявляються в удаваних структурних перебудовах, підміні термінів, некритичному запозиченні чужого досвіду. До вашої уваги – безмежний світ Інтернету з публікаціями, відеороликами, форумами і соціальними мережами. Але пам’ятаймо, що будь-яка запозичена ідея, не пропущена через розум і серце, без творчої інтерпретації може призвести до компрометування найгарнішої авторської ідеї. Найцінніша ж інновація – та, що створена самостійно і відповідає очікуванням користувачів.

Організація бібліотечного простору

На сьогодні інноваційні “фішки” бібліотек – **вільний доступ і зонування**. Саме цей принцип ліг в основу реорганізації системи обслуговування багатьох бібліотек. Тут Ви можете побувати в зонах ділового читання, періодики, релаксації, буккросингу, здоров’я, краєзнавчій, народознавчій. Усі зони різні за оформленням і характером. Наприклад зона здоров’я – це мега-виставка «Здоров’я – всьому голова», виставка-шок «Один-на-один з рядком», виставка-інсталяція «Что такое хорошо и что такое плохо».

У Мелітополі великі віконні вітрини ЦМБ ім. М. Лермонтова використовуються для оформлення **виставок-інсталяцій**. Тут не тільки розміщують книги, але й створюють з різних елементів чудові просторові композиції, до складу яких входять (залежно від теми) побутові предмети, прапори, макети квітучих гілок черешні, кошики з Великоднім набором, фрагменти текстової інформації тощо.

У місті Енергодарі частину виставкових стендів ЦМБ поставлено впритул до вікон.

Виставки «дивляться» на центральну площу міста, зворотний бік використовується як інформаційна зона. Люди зупиняються біля вікон, роздивляються, цікавляться новинками. Ну як тут не зайти в бібліотеку?

Сучасні послуги, нові підрозділи, інноваційні території – все це можуть отримати та побачити наймолодші члени громади Франківського району у Дитячому центрі розвитку та дозвілля **«Під спільним дахом»** – оновленій бібліотеці №19 Централізованої бібліотечної системи для дітей м. Львова . «Під спільним дахом» – спроба організації культурного кластеру для 11 тис. дітей в одному з густонаселених районів міста. В організації сучасного креативного простору використано принцип зонування. Комуникативно-інформаційна, соціальна, творча, релакс-зона, бібліотераса, інтерактивний хол – тут кожен може зреалізувати власні культурно-освітні, дозвільні, інтелектуальні потреби та ідеї.

«Під спільним дахом» – це вільна трибуна для діалогу, місце зустрічі дітей та підлітків з ровесниками та фахівцями з різних галузей, це можливість організувати програму сімейного дозвілля, майстер-клас, творчу виставку, знайти гарного партнера для плідної співпраці й навіть... провести міні-турнір з настільного тенісу.

Центр впроваджує й нові нетрадиційні послуги: незвичний teenager-сервіс «Міняю все», «Бібліоняня» для найменших відвідувачів, інтернет-розсилка для батьків «Бібліо-mail» та інші.

Реклама бібліотеки і послуг

Можливість використовувати сучасні технології дала новий поштовх розвитку рекламної діяльності. Різноманітні рекламні повідомлення бібліотеки розміщують на своїх сайтах.

Відеоролики (анімаційні і документальні, серйозні і гумористичні) можна знайти на *YouTube.com, YouTube.ua*. Клікаємо: «Відео», заносимо в рядок пошуку «Реклама бібліотеки» і отримуємо задоволення. Зайдіть, не пошкодуєте.

Гарною рекламою можливостей бібліотек можуть стати **відеоматеріали про історії успіху читачів**. Вони періодично розміщуються на сайті програми «Бібліоміст». Усім полюбилися сюжети про те, як бібліотекарі допомогли безробітній жінці відкрити власну справу, сліпу журналістку навчили друкувати на комп'ютері зі спеціальною програмою, сільським жителям – підвищити урожайність помідорів, користуватися Інтернет-магазином тощо.

Метою **проекту «Червона ягода - добробут громади»** Боромлянської сільської бібліотеки-філії є допомога власникам особистих селянських господарств підвищити власні прибутки за допомогою застосування сучасних технологій вирощування полуниці та виведення нових її сортів. Адже для боромлян полуниця — це основне джерело поповнення сімейного бюджету.

Завдяки Інтернету та доступу до новітніх інформаційних технологій в бібліотеці був створений клуб любителів-городників «Боромлянські полуниці», який займається популяризацією вирощування полуниці — ягоди-брэнду села.

Соціокультурна діяльність

Використання вільного доступу до Інтернету значно розширює і оновлює коло бібліотечних послуг. Розглянемо деякі з них.

Центри правової (соціальної) інформації – існували і раніше, але кардинально оновилися після підключення бібліотек до мережі Інтернет. Відтепер у бібліотеках можна

знайти будь-яку правову інформацію, що цікавить користувачів, зробити копії бланків, отримати консультацію фахівців особисто й через Інтернет.

Сумська міська центральна бібліотека ім. Тараса Шевченка у співпраці з Сумським обласним та міським управліннями юстиції надає безкоштовні консультації з питань отримання спадщини, безробіття, незаконного зменшення рівня заробітної плати, захисту прав тощо від професійних юристів та психологів для користувачів, які не можуть дозволити собі скористатися послугами адвоката, нотаріуса.

Онлайн-приймальня міського голови та інші можливості електронного урядування для громади - міська централізована бібліотечна система Бориспільської міської ради, Київська область. Метою проекту «Від громади до влади з бібліотекою» Бориспільської МЦБС є організація доступу користувачів до офіційної інформації та участь громади у міському самоврядуванні.

Проект передбачає інформування громади про роботу органів влади різного рівня, розсилку актуальної тематичної інформації зацікавленим особам та організаціям, всім інформаційно-довідковим центрам, які діють при комунальних закладах міста, надання інформаційно-консультативної допомоги міській громаді. На сайті бібліотеки є сторінка Пункту доступу громадян до офіційної інформації (ПДГ), де розміщено нові матеріали.

Мережа пунктів доступу громадян до офіційної інформації, створена завдяки Програмі сприяння Парламенту II Агенства США з міжнародного розвитку. Бібліотеки стали комунікативними майданчиками для онлайн-спілкування громади з владою. Вони забезпечують доступ до урядової інформації (урядові портали, сайти органів влади, гарячі лінії тощо), організують інтерактивне спілкування населення з органами влади (онлайн-конференції, інтерактивні форуми).

Проекти на допомогу соціально незахищеним категоріям користувачів.

“Краща половина життя” – проект ЦРБ Деснянського р-ну м. Києва. Мета – показати літнім людям, що пенсія – не привід для смутку, а час для самовдосконалення. Форма роботи – тренінги з користування Інтернетом за принципом “Від простого до складного”. Літні люди вчаться вільно та впевнено спілкуватися з рідними та друзями за допомогою програми Skype, робити замовлення в Інтернет-магазинах і аптеках, користуватися іншими корисними перевагами Інтернету.

Проект “Інформаційно-ресурсний центр для людей з обмеженими можливостями” – проект бібліотеки-філії №17 Сумської МЦБС. Реалізований в рамках Конкурсу співпраці бібліотек з місцевими громадами. Об’єднав громадську організацію батьків дітей-інвалідів «Наша родина», організацію інвалідів на візках «Натхнення», спортивний клуб інвалідів «Фенікс», мистецько-освітню студію «Світоч», територіальний центр соціального обслуговування непрацездатних громадян «Берегиня», Сумське товариство сліпих, раду ветеранів, волонтерів, просто небайдужих людей. Основні завдання – подолання браку спілкування, надання спектру інформаційних послуг, забезпечення рівного доступу до навчання і працевлаштування. Ще з 2002 р. бібліотека почала працювати за програмою «Радість спілкування», яка була затверджена сесією міської ради. За кошти місцевого бюджету проведено ремонт приміщення, побудовано пандус. У бібліотеці було створено інформаційно-консультаційний центр «Ти не один», в якому зібрано електронні бази даних, довідково-інформаційні матеріали, озвучені книги, теки корисних консультацій та порад. Пройшла серія зустрічей інвалідів з представниками влади, юристами, психологами, лікарями, іншими спеціалістами. Проводились інтегровані

заняття, презентації спеціальних видань, цікавих книг, організовувались виставки творчих робіт. Всі бажаючі пройшли курс навчання комп'ютерної грамотності та з освоєння різних Інтернет-технологій .

Проте бібліотекарі не зупинилися на досягнутому. Завдяки перемозі у конкурсі співпраці бібліотек з місцевими громадами програми «Бібліоміст» у 2010 р. тут створено спеціалізований віртуальний «Інформаційно-ресурсний центр для людей з обмеженими можливостями». Веб-портал відкрив шляхи для використання інвалідами інформаційного простору.

Див. також: Бібліотечна планета. – 2011. – № 2. – С. 24-25.

16 лютого члени клубу «Країна друзів», який об'єднує молодих сумчан з особливими потребами, відсвяткували День закоханих у міській бібліотеці-філії №17. Разом з ними на свято завітали також їхні батьки, друзі та волонтери. Для гостей бібліотекарі підготували веселі ігри, конкурси, розваги. Кожен бажаючий міг скористатися скринькою закоханих , створивши свою валентинку для коханої людини, друга. Вже понад 10 років колектив бібліотеки допомагає юнакам та дівчатам з особливими потребами адаптуватися в оточуючому світі, об'єднатися для спілкування, розкрити творчі таланти. Через три роки після активного спілкування у форумах та блогах, вони створили свій клуб «Країна друзів». Головою клубу і його ж ініціатором є Максим Лапін – представник Благодійного фонду «АіК» («Асоціації інвалідів-комп'ютерщиків») в місті Суми і Сумській області. Тепер усі свята вони святкують разом.

Акція “Коли потрібна підтримка” – проходила у бібліотеці-філії ім. В. Комарова Запорізької міської ЦБС для дорослих, організована в рамках заходу, оголошеного Благодійним фондом “Щаслива дитина” і мала на меті надання допомоги онкохворим дітям. Оскільки у той час в бібліотеці проходив майстер-клас з виготовлення ляльки-мотанки, бібліотекарі звернулися до учасників з пропозицією виготовити ляльки-обереги для хворих діток. Користувачі охоче відгукнулися, і незабаром працівники бібліотеки передали подарунки в офіс Фонду.

Ця бібліотека стала однією з переможниць другого раунду проекту ”Бібліоміст”, і після отримання техніки працівники надаватимуть інформаційну та психологічну підтримку, вже з використанням можливостей Інтернет, жінкам, які захворіли на онкозахворювання або перенесли відповідну операцію.

Проекти на підтримку читання. Всеукраїнський соціальний фотопроєкт “Зірки. З книгою в серці”

Сорок дев'ять найвідоміших українських зірок взяли участь у спеціальній фотосесії. В імпровізованій бібліотеці всі вони фотографувалися та ділилися своїми думками щодо читання, улюблених авторів та творів.

Ідея залучити відомих людей до розмови про книгу і читання – не нова. Її втілюють і розвивають бібліотекарі всього світу. Прикладами можуть бути теле – і радіопередачі “Зірки читають дітям”, читацькі фестивалі, на яких керівники міста розповідають про свої улюблені книги, відповідні електронні презентації тощо. Спробуйте й Ви скористатися такою ідеєю.

Завдяки Інтернет у бібліотекарів з'явилася можливість запровадити нові форми роботи. Так, після перемоги у конкурсі проєктів програми «Бібліоміст» відбулися суттєві якісні зміни у соціокультурній діяльності бібліотек, До переліку традиційних форм додалися: бібліотечний лабіринт «Подорож мережею Інтернет», Інтернет-огляд «Корисні поради Інтернет-мандрівникам», слайд-вечір «Ти одна неподільна, Україно моя вільна», веб-музей козацтва, віртуальна подорож, Інтернет-мандрівка «Сім чудес України», краєзнавчий відеоурок ,віртуальна екскурсія «Мій рідний край – окраса України», відеознайомство «Герої А. Гайдара на екрані», святкові Інтернет-розваги, веб-огляд та ін.

Віртуальна виставка – порівняно нове явище на українському ринку бібліотечних та інформаційних послуг. На сайті ЦМБ для дорослих розміщено віртуальну виставку «Нові надходження до бібліотеки»

Айс-стопери – предмети які привертають увагу читачів. Тут фантазія бібліотекарів невичерпна. У Запорізькій ОУНБ стояла собі виставка, присвячена братам нашим меншим – книги, журнали, світлини. Та ось працівники принесли бібліотечного kota Рижика, який вальяжно розлігся на стільці біля скриньки для пожертв на притулок для тварин-безхатченків – і виставка “ожилa”. Відвідувачі фотографували чотирилапого красеня, діти були у захваті, а скринька наповнювалася... Ось такий собі живий айс-стопер.

Бібліотечний флешмоб. У Росії відомий його різновид - ЛІБМОБ. Проїшов як Всеросійська акція – опитування «Як пройти до бібліотеки?». Організація – через соціальні мережі, блоги, підсумки – у пост-звітах. Опитування проводилося скрізь по-різному. У деяких містах лібмоб був театралізованим (казкові персонажі «заблукали» у незнайомому місті і вирішили повернутися до своїх казок, які живуть у дитячій бібліотеці. Рідко хто з перехожих не посміхався при зустрічі, багато фотографувалося). В інших - усі, хто правильно вказували шлях, отримували цукерку, шоколадну «медаль» та візитівку, щоб передати тому, хто не знає, де знаходиться бібліотека (ідея схожа з ідеєю книги М. Борисової «Передай добро по колу»). Рекомендуємо знайти в мережі Інтернет і переглянути відеозвіти про флешмоби «Как пройти в библиотеку?», «Охотники за привидениями», «Бутылка» та ін.

Нагадуємо, що флешмоб вважається одним з інструментів адвокаційної діяльності, тому цю форму можна використати і як спосіб привернення уваги до проблем бібліотеки та як засіб впливу на владу. Головне – творчий підхід. Флешмоб не повинен перетворюватися на заорганізований захід – стали, відкрили книги, зробили вигляд, що читаємо. Фантазія і ще раз фантазія! І не забувайте, що класичний флешмоб – це масовість, несподіваність, гумор.

Проекти «Ніч у бібліотеці», «Сутінки в бібліотеці» – стають все далі популярнішими. Суть – показати читачам бібліотеку такою, якою вони її ще не бачили. Про незвичайний захід задалегідь оголошується у ЗМІ, причому попереджується, що на нього потрапить лише певна частина щасливчиків, які прийдуть до бібліотеки першими (наприклад, 40 осіб). У напівтемряві гостей зустрічають “сталкери” – провідники по темних коридорах і відділах. Кожен веде свою групу під таємничу музику, з одним лише ліхтарем, розповідаючи цікаві (містичні) історії з життя письменників, готуючи до випробувань. Читачі спускаються у святу святих – книгосховище, куди не ступала нога читача, відшукують таємничий відділ рідкісної і цінної книги. Зіштовхуються у темряві з бібліотечними привидами, спілкуються з духами письменників... І відповідають на питання вікторини, щоб дістатися кінця маршруту.

У кожному відділі чи фойє передбачається своя програма. Наприклад, пропонується навпамацки відгадати, бюсти яких письменників сховалися у темряві; поворожити на книгах (за передбачення можуть «нести відповідальність» поети, прозаїки і навіть “Словник афоризмів”); користуючись власною кмітливістю, знанням мов і вмінням працювати зі словниками, перекласти на рідну мову вислови, написані іноземними мовами (перш за все, латинську); отримати пораду від письменника, чиє ім’я носить бібліотека (витягти зі шкатулочки згорнутий папірець з певним висловлюванням). Можна на вдачу доторкнутися до бюста цього письменника, хранитель якого задає питання про долю та творчість письменника, потім учасники отримують підказку для наступного етапу гри. Нарешті всі групи збираються у конференц – залі бібліотеки. Там демонструються анімаційні фільми в дусі заявленої тематики, а потім – електронна презентація книг для любителів жахів. Насамкінець групам роздаються підказки, за якими вони мають відгадати зашифроване слово. Зібрані воєдино, ці слова складаються у фразу “Книга робить людину крилатою”. Все закінчується дружнім спілкуванням біля самовару, фотографуванням з привидами і не тільки.

Саме так проходив день народження ЦМБ ім. В. Верещагіна (м. Череповець, Росія). Головне – ніхто не пожалкував, що відірвався від телевізора і прийшов до бібліотеки (а це були люди віком від 18 до 50 років). Бібліотекарі сподіваються, що гості прийдуть до їх закладу ще не раз. І не тільки в сутінках. (Библиотечное дѣло. – 2011. – №5. – С. 32–33). Подібний захід в Україні одними з перших провели працівники Львівської обласної бібліотеки для дітей. Він був описаний у статті В. Мартинової “Ніч у бібліотеці: цікаво, весело і... зовсім не страшно!” (Бібліотечна планета. – 2010. – №1. – С. 29-30). Почитайте – не пошкодуєте!

Серед інноваційних форм роботи – *літературний гепенінг* “Шлях у світ фантазій” (в рамках фентезі-клубу “Мерехтлива ніч”), *бібліо-шоу* “Загадки мініпутів” (за книгою Л.Бессона “Артур і мініпути”, *костюмована імпреза* “В гостях у Рудого Панька”, *музична бібліохвиля* “Мелодії ночі”, *імпрорована картинна галерея* “Вернісаж емоцій”, дайджест з нових фантастичних фільмів “Казки на ніч”, творчий тест на уважність “Для тих, хто не дрімав”, релакс-кімната “З книгою наодинці”, обмін-бюро “Книжковий бартер”, діагност-кабінет “Емоційний барометр” (розповіді про найстрашніші історії зі свого життя, експрес-тренінг “Я нічого не боюся”), літературний квест і ще багато цікавого.

«Жива бібліотека» працює так само, як і звичайна: читачі приходять, заповнюють формуляр, вибирають книгу і читають її протягом певного часу. Різниця лише в тому, що книги «Живої бібліотеки» – це живі люди зі своїми унікальними «сюжетами», повними пригод, історій шаленого кохання, фантастичних мрій, а іноді – справжніх жахів. Причому, кожна «книга» представляє собою певну групу, яка нерідко стикається з пересудами та соціальною ізоляцією. Наприклад, стереотипи щодо наркоманів: «люди без майбутнього», «самі винні»; щодо засуджених: «засуджені – не частина, а відходи суспільства», «так їм і потрібно, нехай сидять», «вони все одно повернуться до в’язниці»; щодо вегетаріанців – «у всіх вегетаріанців проблеми зі здоров’ям, вони не отримують потрібних речовин», «вони всі агресивні» і т.п.

Техніка роботи: читач знайомиться з правилами «Живої бібліотеки», переглядає каталог (тека з логотипом, перелік «книг», коротка інформація, внизу – основні стереотипи), реєструється в бібліотеці (заповнює картку читача), формуляр книги, після читання – оціночну анкету. Читачеві дається 30 хв., протягом яких «жива книга» розповідає свою історію, ділиться проблемами. Таке спілкування сприяє взаєморозумінню і формує толерантне ставлення до людей.

Звичайно, тематику «книг» можна розширити, адже в кожному населеному пункті є люди з цікавими життєвими історіями або улюбленими захопленнями. Наприклад, під час проведення першої «Живої книги» у Києві (у парку ім. Т.Г. Шевченка) учасником проекту став краєзнавець, письменник, який все життя досліджує м. Київ. Він розповідав про таємниці старовинного міста. Опанувавши методіку «Живої бібліотеки», ви зможете залучити до неї мешканців своєї громади. Головне – відшукати цікавих людей і залучити їх до проекту.

Під час інтерактивних заходів «Жива бібліотека» діти спілкувались з представниками таких країн, як Іран, Сенегал, Судан, Азербайджан, Туніс, Індія, Нігерія, Ізраїль, Зімбабве, Туркменістан, а мультимедійні презентації, підготовлені учасниками заходів, познайомили користувачів з культурою і життям різних країн. За допомогою скайпу полтавські читачі активно спілкувались з однолітками міст Воронежа (Росія), Миколаєва, Херсона, ділилися своїми враженнями від прочитаних книг.

Метою туристичного проекту «Вечори на хуторі поблизу Диканьки» Диканської центральної районної бібліотеки є підтримка та популяризація сільського зеленого туризму як нової форми економічної діяльності, що останнім часом у світі набуває все більшого розмаху.

Бібліотека проводить масову роботу з популяризації літератури про край та туристичну сферу Диканщини: різноманітні екскурси в історію краю, дні інформації та інформдайджести краєзнавчої тематики, екологічні мандрівки та віртуальні екскурсії «Заповідними місцями Диканщини», літературні вернісажі та поетичні альбоми, що популяризують творчість місцевих поетів та художників.

Проект ЦМБ ім. В.Г.Короленка м. Маріуполя «Літературне краєзнавство в епоху інформаційних технологій». Використовуючи інформаційні технології, працівники бібліотеки створили електронний фонд носіїв краєзнавчої тематики, який складається з інтернет-ресурсів, оцифрованих матеріалів друкованих видань, власного CD “Краєзнавчі простори Маріуполя”. На веб-сторінці бібліотеки створено розділи “Літературознавство міста” та “Віртуальний літературний музей”.

«Літня альтанка з книгою» - це новий підхід до вирішення актуальної проблеми активного та корисного читання дітей і підлітків влітку. Складова частина проекту - акція «Бібліотекарі читають дітям» - дає можливість на свіжому повітрі, на килимках (майданчик перед бібліотекою) почитати дітям вголос кращі твори української, світової літератури та обговорити їх. Після прочитаного діти малюють свої враження на папері та асфальті.

Набуває популярності літнє читання «**Читаємо усім двором**». Кожного разу жителям пропонується інформація про нові послуги бібліотеки, про безкоштовний Інтернет, можливість навчитися користуватися комп'ютером.

Започатковано інноваційну **послугу «Запроси письменника додому»**, що полягає у систематичному проведенні скайп-конференцій «Дебют талановитих» з членом спілки письменників Російської Федерації Папченком О.І. – нашим земляком, уродженцем с. Привокзального, який нині мешкає в Єкатеринбурзі. Під час проведення скайп-конференції було оголошено конкурс на кращу ілюстрацію до сучасної дитячої прози цього автора, в якому взяли участь діти Ямпільського району. Перемогли три малюнки до його твору «Сказка о зайцах», які й стануть ілюстраціями до книги, що готується до друку українською мовою.

Також дітям надана можливість через Інтернет дізнаватися про творчі конкурси різного рівня, фестивалі та брати в них участь, налагодити спілкування з обдарованими ровесниками, проходити майстер-класи з виготовлення оригамі, квілінгу, бісероплетіння, малювання тощо. Для розвитку творчих здібностей у дітей рекомендуємо інноваційну підбірку «Рюкзачок творчості», куди входять: художня та галузева розвиваюча література, порада батькам та комплект приладдя згідно з напрямом творчості.

3 жовтня 2013 року в календарі обласної дитячої бібліотеки ім. М.Островського відзначився як день зустрічі читачів бібліотеки, учнів 4-Б класу ЗОШ №12 з Мариною Павленко, відомою сучасною дитячою письменницею, книгами якої захоплюються діти та дорослі в різних куточках України. Завдяки новітнім інформаційним технологіям письменниця вийшла на скайп-зв'язок з юними користувачами. Дискусія відбулася в затишному бібліотечному Пункті вільного доступу до Інтернету.